

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Dijital Vatandaşlık

Tuğba Dönmez tugbacumhuriyet@gmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Öz:

Bu araştırma 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programını dijital vatandaşlık ve alt boyutları bakımından incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler dersi öğretim programı oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında farklı sınıf düzeyinde ve öğrenme alanlarında yer alan öğrenme çıktıları dijital vatandaşlık alt boyutları dikkate alınarak belirlenen kategoriler doğrultusunda betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretim programında dijital vatandaşlığın alt boyutları arasında medya okuryazarlığı ile ilişkiler ve iletişim boyutlarını ele alan öğrenme çıktılarına daha fazla yer verildiği; buna karşılık dijital ayak izi ve kimlik boyutuna yönelik öğrenme çıktılarının daha sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Öğrenme çıktıları sınıf düzeyinde incelendiğinde dijital vatandaşlık alt boyutlarına en fazla altıncı sınıf en az dördüncü sınıfta yer verilmiştir. Dijital vatandaşlığın alt boyutlarına öğrenme alanlarında ise benzer sayıda yer verildiği görülmüştür. Programda tüm alt boyutlara sahip bir öğrenme çıktısına rastlanılmıştır. Bir öğrenme çıktısı ise dijital vatandaşlığın alt boyutlarından hiçbiri ile uyumamaktadır. Bulgular, 2024 sosyal bilgiler öğretim programının, teknolojinin çocukların günlük yaşamları üzerindeki etkilerini dikkate alınarak sarmal biçimde hazırlandığı göstermektedir. Bununla birlikte programın öğrencilerin dijital ortamlarda etik, güvenli ve sorumlu vatandaşlar olarak gelişimlerini desteklemeye yönelik öğrenme çıktılarını içerdiği tespit edilmiştir. Tüm sonuçlar ışığında 2024 sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlar yetiştirmeye katkı sağladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Dijital, ilkökul, teknoloji.

Dönmez, T. (2026). Türkiye yüzyılı maarif modeli sosyal bilgiler öğretim programında dijital vatandaşlık. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 10(1), 1-19. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1604946>

Submission Date:	05.08.2025
Acceptance Date:	12.01.2026
Publication Date:	30.06.2026

Abstract:

This study aims to examine the 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Model Social Studies Curriculum in terms of digital citizenship and its sub-dimensions. The study employed document analysis, one of the qualitative research designs, for data collection. The data source of the research is the Social Studies Curriculum that has been implemented by the Ministry of National Education since 2024. The learning outcomes included in different grade levels and learning domains of the Social Studies Curriculum were analyzed using descriptive analysis based on categories determined according to the sub-dimensions of digital citizenship. The findings reveal that learning outcomes addressing the media literacy and relationships and communication dimensions of digital citizenship are more frequently included in the curriculum, whereas learning outcomes related to the digital footprint and identity dimension are represented to a more limited extent. An analysis of learning outcomes by grade level indicates that digital citizenship sub-dimensions are most frequently addressed in the sixth grade and least frequently in the fourth grade. In terms of learning domains, digital citizenship sub-dimensions are distributed in relatively similar numbers. The curriculum includes one learning outcome that encompasses all sub-dimensions of digital citizenship, while one learning outcomes do not correspond to any of the digital citizenship sub-dimensions. Overall, the findings indicate that the 2024 Social Studies Curriculum has been designed in a spiral structure, taking into account the effects of technology on children's daily lives. Moreover, the curriculum includes learning outcomes that support students' development as ethical, safe, and responsible digital citizens. In light of these results, it can be concluded that the 2024 Social Studies Curriculum contributes to the education of digital citizens.

Keywords: Digital, primary school, technology.

GİRİŞ

Son yirmi yılda küresel ölçekte meydana gelen sosyal, teknolojik ve politik dönüşümler, vatandaşlık kavramının geleneksel tanımlarının yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır. Dijitalleşmenin bireysel ve toplumsal yaşamın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte, vatandaşlık yalnızca fiziksel mekânlardaki katılımı sınırlı kalmayan; dijital platformlarda hak, sorumluluk ve etkileşimleri de içeren çok boyutlu bir yapıya dönüşmüştür. Bu bağlamda öne çıkan kavramlardan biri olan dijital vatandaşlık, bireylerin dijital toplum içerisinde bilinçli, etik ve sorumlu biçimde yer alma becerilerini kapsayan yeni bir yurttaşlık anlayışını temsil etmektedir (Tadlaoui-Brahmi vd., 2022).

Dijital vatandaşlığın eğitim açısından taşıdığı önem, yalnızca bireylerin hak ve yükümlülükleri hakkında farkındalık kazanmalarıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda ülke temelli yurttaşlık değerlerine katkı sunma ve 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması ile de doğrudan ilişkilidir (UNESCO, 2023). Ancak gerek vatandaşlık olgusunun yapısal karmaşıklığı gerekse dijital dünyanın dinamik ve sürekli evrilen doğası, dijital vatandaşlık kavramını da çok katmanlı, esnek ve çok disiplinli bir yapıya büründürmüştür. Bu çok boyutluluk, dijital alan ile yurttaşlar arasındaki karmaşık ilişki ağını ortaya koymakta; dijital vatandaşlığın kolektif kimlikler, sosyal medya etkileşimleri, demokratik katılım, eğitimsel pratikler ve sosyo-politik perspektifler doğrultusunda değerlendirilmesini gerektirmektedir (Culminas-Colis ve Reyes, 2024; Fernández-Prados vd., 2021).

Dijital vatandaşlık, en temel tanımıyla çevrimiçi ortamlarda saygılı etkileşimi teşvik eden davranış kalıpları ile vatandaş katılımını kapsayan bir kavram olarak öne çıkmaktadır (Jones ve Mitchell, 2016). Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu'nun (International Society for Technology in Education [ISTE] (2016) tanımına göre dijital vatandaşlık, bireylerin dijital dünyada yasal, güvenli ve etik koşullarda öğrenme, yaşama ve çalışma hakkı ile fırsatlarını

bilinçli biçimde kullanabilmesini içermektedir. Bu yönüyle dijital vatandaşlık, yalnızca geleneksel vatandaşlık anlayışının dijital ortama taşınması değil, aynı zamanda bireyin hem çevrimiçi hem çevrimdışı alanlarda sorumlu ve etkin bir aktör olarak var olmasını öngören bütünsel bir yapıyı ifade etmektedir (Ohler, 2011; Ribble, 2017).

Ribble ve Bailey (2007), dijital vatandaşlığı “doğru ve sorumlu davranış biçimleri” olarak tanımlamış ve bu yapıyı şu dokuz boyutta sınıflandırmıştır: dijital erişim, dijital ticaret, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital görgü kuralları, dijital hukuk, dijital hak ve sorumluluklar, dijital sağlık ve esenlik, dijital güvenlik. Choi (2016), dijital vatandaşlığı etik, medya okuryazarlığı, katılım ve eleştirel direnç olmak üzere dört temel başlıkta incelerken; Carretero ve diğerleri (2017) bu kavramı bilgi ve veri okuryazarlığı, iletişim ve iş birliği, dijital içerik üretimi, güvenlik ve problem çözme gibi beceriler çerçevesinde değerlendirmiştir. Avrupa Konseyi'nin dijital vatandaşlığa ilişkin geliştirdiği kapsamlı el kitabında ise bu kavram on boyut üzerinden tanımlanmıştır: erişim ve katılım, öğrenme ve yaratıcılık, medya okuryazarlığı, etik ve empati, sağlık ve refah, e-kimlik ve iletişim, aktif katılım, hak ve sorumluluklar, gizlilik ve güvenlik, tüketici farkındalığı (Council of Europe, 2025).

Bu boyutlar incelendiğinde dijital vatandaşlık hem bireysel düzeyde dijital becerileri hem de yurttaşlık eğitimini merkezine alan disiplinler arası bir çerçeve sunmaktadır. Dolayısıyla, dijital vatandaşlık eğitimi; bireylerin hızla değişen dijital ortamlarda yön bulmalarını, eleştirel düşüncelerini, etik kararlar almalarını ve katılımcı bireyler olarak gelişim göstermelerini destekleyen temel bir eğitim alanı olarak öne çıkmaktadır (Jones ve Mitchell, 2016). Özellikle çocuklar ve gençler arasında dijital teknolojilere erişimin artması, eğitimcilerin dijital vatandaşlık temelli içerikleri sınıf müfredatlarına entegre etmeleri yönündeki beklentileri de artırmıştır (Lauricella vd., 2020). Bu doğrultuda Common Sense Media (2020), Google ve iKeepSafe (2021) ve Law ve diğerleri (2018) gibi çeşitli kuruluş ve araştırmacılar tarafından dijital vatandaşlığa ilişkin öğretim programları geliştirilmiştir. Bu gelişmeler ışığında ülkeler dijital vatandaşlık eğitimini ulusal öğretim programlarına da eklemeye başlamıştır.

Öğretim programları, yalnızca içerik düzenlemelerini değil aynı zamanda öğrenme süreçleri ve pedagojik yaklaşımları da kapsayan çok katmanlı bir yapıdır. Bu nedenle dijital çağın ihtiyaç duyduğu yeterlikleri kazandırmak amacıyla müfredatın hem yapısal hem de işlevsel açıdan gözden geçirilmesi, sürdürülebilir ve yenilikçi öğrenme ortamlarının inşası açısından kritik öneme sahiptir (OECD, 2024). Bu bağlamda dijital vatandaşlık eğitiminin öğretim programlarında yer alması güncel ve çağdaş konuları ele alması bakımından önem arz etmektedir. Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında da dijital okuryazarlık “beceri” olarak ortak metinlerde yer almakta ve dijital vatandaşlık eğitiminin önemini vurgulayan yapısal bir dönüşüm öngörülmektedir (MEB, 2024).

Dijital vatandaşlık eğitimi dijital beceri ve yetkinliklerinin kazanılmasının ötesinde vatandaşlık boyutunda dijital beceri ve yetkinlikleri kazandırılmasını amaçlamaktadır. Ribble (2006) çalışmasında bir vatandaşlık eğitimine başlamadan önce planlanması gerekenler arasında dijital vatandaşlık ve alt boyutlarının sadece teknoloji olarak düşünülmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Dijital vatandaşlık eğitimi, demokratik katılım, toplumsal sorumluluk, dijital güvenlik ve eleştirel düşünme gibi vatandaşlık eğitiminin temel hedefleriyle doğrudan ilişkilidir. Türkiye’de vatandaşlık eğitimi, cumhuriyetin kuruluşundan bu yana çeşitli isimler ve dersler aracılığıyla verilmiş olsa da günümüzde bu işlevi büyük ölçüde sosyal bilgiler dersi

üstlenmektedir (Turan ve Karasu-Avcı, 2018). 1998 yılına kadar farklı başlıklarla okutulan sosyal bilgiler dersi, bu tarihten itibaren sabit bir ad ve içerik yapısına kavuşmuştur.

Sosyal bilgiler dersi, çok kültürlü ve demokratik toplumlarda bireylerin araştırma, bilgiye dayalı karar verme, toplumsal sorunlara duyarlılık geliştirme ve bilinçli yurttaş olma gibi işlevlerle dijital vatandaşlığın amaçlarıyla örtüşen güçlü yönler taşımaktadır (Karaduman ve Öztürk, 2014). Sosyal bilgiler öğretim programının temel yaklaşımı, öğrencilerin bilgi üretme ve kullanma becerilerini geliştirerek onları aktif, katılımcı ve sorumluluk sahibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir (Ata, 2015). Ancak dijital çağın gereklilikleri, bu klasik yaklaşımın ötesine geçilmesini zorunlu kılmakta ve vatandaşlık eğitimini dijital ortamları da kapsayan çok boyutlu bir yapıya dönüştürmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi, yalnızca geleneksel vatandaşlık becerilerinin değil, aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojilerinin etik ve etkili kullanımının da öğretildiği bir alan haline gelmiştir (Acun, 2015). Bu çerçevede, dijital vatandaşlık kavramı, öğrencilerin dijital ortamlarda güvenli, sorumlu, saygılı ve bilinçli bireyler olarak hareket etmelerini sağlayacak bir dizi bilişsel, duyuşsal ve etik beceriyi içermektedir (Ribble, 2017). Dijital vatandaşlık, bireylerin yalnızca çevrim içi haklarını bilmesini değil, aynı zamanda başkalarının haklarına da saygı göstermesini ve dijital ortamda aktif bir toplumsal katılım sergilemesini de gerektirir (Livingstone ve Bober, 2005; Westheimer ve Kahne, 2004). Nitekim Choi ve diğerleri (2017) dijital vatandaşlığın müfredata entegrasyonunun, öğrencilerin çevrimiçi ortamlarda daha sorumlu bireyler olmalarına katkı sağlayacağını ve dijital dünyaya yönelik eleştirel düşüncüyü geliştireceğini savunmuştur. Benzer şekilde Pala (2023) da sosyal bilgiler dersinin hem dijital teknolojilerle etkileşimi hem de aktif yurttaş yetiştirme potansiyeli göz önüne alındığında, dijital vatandaşlık konusunun program içeriğinde daha merkezi bir konuma yerleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Uluslararası alanda yürütülen çeşitli çalışmalar (Kahne vd., 2025; Krutka ve Carpenter, 2017; Sikharulidze vd., 2024; Soriani, 2018; Un, 2024), öğretim programlarında dijital vatandaşlık unsurlarının nasıl yer aldığını analiz etmektedir. Türkiye’de de sosyal bilgiler öğretim programını dijital vatandaşlık alt boyutları doğrultusunda değerlendiren çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları (Atay, 2023; Aydemir, 2018; Kara ve Atasoy, 2019; Turan ve Karasu-Avcı, 2018) 2018 programını, diğerleri ise (Çalışkan, 2023; Yıldız, 2023) bu programa göre hazırlanmış ders kitaplarını incelemiştir. 2024 TYMM programı bağlamında yapılan çalışmalar arasında Dilek ve Gürel (2024), dijital vatandaşlık boyutlarını farklı bir sınıflandırma üzerinden ele alarak literatüre özgün katkılar sunmuştur. Bu çalışma ise, hem önceki çalışmalardan farklı olarak alternatif bir sınıflandırma önerisi sunmakta hem de dijital vatandaşlık eğitiminin müfredata entegrasyonuna ilişkin bir analiz ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı dijital vatandaşlık ve alt boyutlarına 2024 TYMM sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında ne ölçüde yer verildiğini araştırmaktır.

- Dijital vatandaşlığın hangi alt boyutlarına hangi sınıf seviyesinde yer verilmiştir?
- Dijital vatandaşlığın hangi alt boyutlarına hangi öğrenme alanlarında yer verilmiştir?
- Dijital vatandaşlığın hangi alt boyutlarına hangi öğrenme çıktılarında yer verilmiştir?

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, toplumsal olguların doğal bağlamları içerisinde ele alınmasına olanak tanımakta; metinler, deneyimler ve söylemler aracılığıyla anlamın derinlemesine çözümlenmesini amaçlamaktadır (Merriam ve Tisdell, 2016).

Araştırmanın Deseni

Araştırmada verilerin elde edilmesinde nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı veya elektronik belgelerin incelenmesi ve değerlendirilmesini sağlayan düzenli bir işlemdir (Bowen, 2009). Eğitim çalışmalarında; ders kitapları, öğretim programları, yönergeler, öğrenci kayıtları ve defterleri gibi çeşitli materyaller, doküman analizi için kullanılabilir. Doküman analizinin amacı anlam çıkarmak, çalışılan konu hakkında bir anlayış oluşturmak, verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu bağlamda araştırmada TYMM sosyal bilgiler öğretim programını dijital vatandaşlık boyutunda analiz etmek hedeflenmiştir.

Veri Kaynakları

Araştırmanın ilk aşamasında, çalışmanın amacına uygun veri kaynakları araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Araştırmanın veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler dersi öğretim programı oluşturmaktadır. Bu araştırmada incelenen sosyal bilgiler öğretim programına Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (tymm.meb.gov.tr) internet sayfasından ulaşılmıştır. Ulutaş (2015) doküman tercihlerinde araştırmacıların, dokümanların orijinalliğine ve güvenilirliğine dikkat etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Buna göre araştırma dokümanlarına Millî Eğitim Bakanlığı'nın resmi internet sitelerinden ulaşılmış olması ve ülkenin resmi öğretim programları olması sebebiyle özgün, güvenilir, temsil edilebilir ve anlamlılık gibi faktörler sağlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak veri kaynağında yer alan program öğrenme çıktıları ile Common Sense Media dijital vatandaşlık müfredatında yer alan boyutların eşleştirildiği iki boyutlu bir matris (satırlarda program öğrenme çıktıları, sütunlarda dijital vatandaşlık ifadeleri) kullanılmıştır. İncelenen öğretim programında yer alan öğrenme çıktıları dijital vatandaşlık ile ilgili olarak 6 boyutta incelenmiştir. Her bir alt boyutun kapsamı aşağıdaki gibidir (Lauricella, vd., 2020);

- *Medya dengesi ve iyi oluş:* Öğrencilere medyanın sağlık üzerindeki etkilerinin farkında olmayı ve medya kullanımı ile diğer aktiviteler arasında denge kurmayı öğretmeyi içerir.
- *Gizlilik ve güvenlik:* Çevrim içi verilerin korunması, bireylerin çevrim içi nasıl takip edildiğinin anlaşılması ve çevrim içi dolandırıcılıklardan kaçınma konularını kapsar.
- *Dijital ayak izi ve kimlik:* Öğrencilerin çevrim içi ortamda kendileriyle ilgili neler paylaştığı ve bunun kimlikleri ve itibarları üzerindeki etkisi hakkında dersleri içerir.
- *İlişkiler ve iletişim:* Öğrencilerin dijital medya aracılığıyla nasıl iletişim kurdukları, ilişkiler geliştirdikleri, bilgi paylaşımı ya da riskli davranışlardan nasıl kaçınacakları konularını ele alır.

- *Siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele*: Çevrim içi ortamlarda başkalarına karşı nazik, saygılı ve onurlu davranmanın önemine dair konuları içerir.
- *Haber ve medya okuryazarlığı*: Çevrim içi bilgilerin ve kaynakların güvenilirliğini değerlendirme, eleştirel bir medya tüketicisi ve üreticisi olma konularına odaklanır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Analizden önce tematik bir çerçeve oluşturulmuştur. Tematik çerçevenin oluşturulması sürecinde hata olasılığını en aza indirmek ve analiz sürecinin iç geçerliğini sağlamak amacıyla Eğitim Programları ve Öğretimi ile Sınıf Öğretmenliği anabilim dallarından birer akademisyen ile iki sınıf öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlardan elde edilen önerilerden hareketle belirlenen kategorilerin uygunluğu konusunda görüş birliğine varılmıştır. Öğrenme çıktıları sosyal bilgiler öğretim programında yer alan numaralar göz önünde bulundurularak kategorize edilmiştir. Örneğin 4.2.3 şeklindeki numaralandırmada 4 sınıf seviyesini 2 öğrenme alanını 3 ise öğrenme alanındaki öğrenme çıktısının sayısını belirtmektedir. Sınıf seviyelerine göre öğrenme alanları ve öğrenme çıktıları sayısı Tablo 1’de gösterilmiştir. Bununla beraber TYMM öğrenme çıktılarına uygun öğrenme yaşantıları da programda yer almaktadır. Bu bakımdan öğrenme çıktıları incelenirken öğrenme yaşantıları da dolaylı olarak incelenmiş dijital vatandaşlık ve alt boyutlarını kapsayıp kapsamadığı da analiz edilmiştir.

Tablo 1. TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Öğrenme Çıktısı Sayıları

Öğrenme alanı	Öğrenme Çıktıları				Toplam
	4. sınıf	5.sınıf	6. sınıf	7. sınıf	
Birlikte Yaşamak	3	3	3	3	12
Evimiz Dünya	3	4	3	2	12
Ortak Mirasımız	3	3	4	3	13
Yaşayan Demokrasimiz	3	4	3	4	14
Hayatımızdaki Ekonomi	3	3	3	2	11
Teknoloji ve Sosyal Bilimler	2	2	2	3	9
Toplam	17	19	18	17	71

İnandırıcılık

Bu çalışmada, verilerin toplanması ve veri toplama araçlarının belirlenmesinden, analizine ve yorumlanmasına kadar tüm aşamalarda uzman görüşüne başvurularak inandırıcılık ve tutarlılığın sağlanmasına özen gösterilmiştir. Bu amaçla, araştırmacı dışında sınıf eğitimi alanında doktora yapmış ve vatandaşlık eğitimi üzerine çalışmaları bulunan bir uzmandan destek alınmış; araştırma süreci ve elde edilen veriler bu uzman tarafından gözden geçirilmiştir. Kodlayıcılar arası tutarlılığı değerlendirmek için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılarak uyum yüzdesine bakılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacının güvenilirliği %87 olarak hesaplanmıştır. Kodlamalar arasında ortaya çıkan tutarsızlıklar, öğretim programındaki ifadelerin çevrim içi durumları ne ölçüde kapsadığına dair farklı yorumlardan kaynaklanmıştır. Doğrulanabilirliği sağlamak adına araştırmacının tüm aşamaları (amaç, yöntem, veri toplama, analiz) ayrıntılı biçimde açıklanmış ve ham veriler dijital ortamda saklanmıştır. Aktarılabilirlik açısından ise Geertz’in (1973) vurguladığı şekilde, karşılaştırmalı analizlere olanak sağlayacak düzeyde betimleyici veriler toplanmıştır. Bu doğrultuda çalışma kapsamlı

betimlemeler içerecek şekilde yapılandırılmış; elde edilen bulgular doğrudan öğretim programından yapılan alıntılarla örneklendirilmiş ve bu alıntılara herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Etik Kurul İzin Bilgisi

Etik Kurul Kararından muaftır.

BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programı sınıf seviyeleri dijital vatandaşlık ve alt boyutları bakımından incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. 2024 TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Sınıf Seviyelerinde Dijital Vatandaşlık

Boyut (Tema)	Alt Kategori	Sınıf Seviyelerinde Öğrenme Çıktıları Sayısı			
		4.	5.	6.	7.
Medya Dengesi ve Refahı	Dijital kullanım farkındalığı	3	2	2	1
	Dijital refah ve öz-düzenleme	2	4	7	3
Gizlilik ve Güvenlik	Kişisel verilerin korunması	1	-	1	2
	Dijital risklerden korunma	-	1	4	2
Dijital Ayak İzi ve Kimlik	Dijital ayak izi farkındalığı	1	2	-	-
İlişkiler ve İletişim	Dijital iletişim becerileri	6	8	7	2
	Sorumlu ve etik etkileşim	3	8	10	9
Siber Zorbalık ve Nefret Söylemiyle Mücadele	Zorbalık farkındalığı	3	2	2	3
Haber ve Medya	Medya mesajlarını çözümüleme	6	10	8	6
Okuryazarlığı	Eleştirel medya değerlendirme	5	7	9	8

4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında dijital vatandaşlığın alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığına 11 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutu 9 öğrenme çıktısı ile ilişkiler ve iletişim, 5 öğrenme çıktısı ile medya dengesi ve refahı, 3 öğrenme çıktısı ile siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele izlemektedir. Gizlilik ve güvenlik ile dijital ayak izi ve kimlik alt boyutları aynı öğrenme çıktısında verilmiş olup 1 öğrenme çıktısında yer almaktadır.

5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında dijital vatandaşlığın alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığına 17 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutu 16 öğrenme çıktısı ile ilişkiler ve iletişim, 6 öğrenme çıktısı ile medya dengesi ve refahı izlemektedir. Dijital ayak izi ve kimlik ile siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele alt boyutları aynı öğrenme çıktısında verilmiş olup 2 öğrenme çıktısında yer almaktadır. Gizlilik ve güvenlik alt boyutunda ise 1 öğrenme çıktısı bulunmaktadır.

6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında dijital vatandaşlık alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığı ile ilişkiler ve iletişime 17 öğrenme çıktısı ile yer verilmiştir. Bu alt boyutları 9 öğrenme çıktısı ile medya dengesi ve refahı, 5 öğrenme çıktısı ile gizlilik ve güvenlik ve 2 öğrenme çıktısı ile siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele izlemektedir. Bu programda dijital ayak izi ve kimlik alt boyutuna ilişkin bir öğrenme çıktısı bulunmamaktadır.

7. sınıf sosyal bilgiler programında dijital vatandaşlık alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığına 14 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutu 11 öğrenme çıktısı ile ilişkiler ve iletişim alt boyutu takip etmektedir. Medya dengesi ve refahı ile gizlilik ve güvenlik alt boyutlarının her birine 4 öğrenme çıktısında rastlanmaktadır. Siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele alt boyutuna 3 öğrenme çıktısında bulunurken, dijital ayak izi ve kimlik alt boyutuna bu programda bulunmamaktadır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programı öğrenme alanları dijital vatandaşlık ve alt boyutları bakımından incelenmiştir. Elde edilen verilen Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. 2024 TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarında Dijital Vatandaşlık

Boyut (Tema)	Alt Kategori	Öğrenme alanları					
		Birlikte Yaşamak	Evimiz Dünya	Ortak Mirasımız	Yaşayan Demokrasi	Hayatımızdaki Ekonomi	Teknoloji ve Sosyal Bilimler
Medya Dengesi ve Refahı	Dijital kullanım farkındalığı	3	4	-	1	2	3
	Dijital refah ve öz-düzenleme	-	4	3	4	2	-
Gizlilik ve Güvenlik	Kişisel verilerin korunması	1	1	-	1	1	2
	Dijital risklerden korunma	1	2	1	-	-	1
Dijital Ayak İzi ve Kimlik	Dijital ayak izi farkındalığı	-	-	-	1	-	4
İlişkiler ve İletişim	Dijital iletişim becerileri	6	2	4	4	3	3
	Sorumlu ve etik etkileşim	6	4	10	5	3	4
Siber Zorbalık ve Nefret Söylemiyle Mücadele	Zorbalık farkındalığı	3	1	-	3	-	3
Haber ve Medya Okuryazarlığı	Medya mesajlarını çözümleme	2	5	5	5	5	5
	Eleştirel medya değerlendirme	6	4	9	6	4	5

Sosyal bilgiler öğretim programı birlikte yaşamak öğrenme alanında dijital vatandaşlık alt boyutlarından ilişkiler ve iletişime 12 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutu 8 öğrenme çıktısı ile haber ve medya okuryazarlığı izlemektedir. Medya dengesi ve refahı ile siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele alt boyutunun her biri 3 öğrenme çıktısında yer almaktadır. Gizlilik ve güvenlik alt boyutu 2 öğrenme çıktısında yer alırken bu öğrenme alanında dijital kimlik ve ayak izi alt boyutun yer aldığı öğrenme çıktısı bulunmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programı evimiz dünya öğrenme alanında dijital vatandaşlık alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığına 9 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutu 8 öğrenme çıktısı ile medya dengesi ve refahı, 6 öğrenme çıktısı ile ilişkiler ve iletişim,

3 öğrenme çıktısı ile gizlilik ve güvenlik ve 1 öğrenme çıktısı ile siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele izlemektedir. Bu öğrenme alanında dijital kimlik ve ayak izi alt boyutunun yer aldığı öğrenme çıktısı bulunmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programı ortak mirasımız öğrenme alanında dijital vatandaşlık alt boyutlarından ilişkiler ve iletişim ile haber ve medya okuryazarlığına 14 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutları 3 öğrenme çıktısı ile medya dengesi ve refahı ile 1 öğrenme çıktısı ile gizlilik ve güvenlik alt boyutları izlemektedir. Bu öğrenme alanında siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele ile dijital kimlik ve ayak izi alt boyutlarının yer aldığı öğrenme çıktısı bulunmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programı yaşayan demokrasimiz öğrenme alanında dijital vatandaşlık alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığına 11 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutu 9 öğrenme çıktısı ile ilişkiler ve iletişim, 5 öğrenme çıktısı ile medya dengesi ve refahı, 3 öğrenme çıktısı ile siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele izlemektedir. Gizlilik ve güvenlik ile dijital ayak izi ve kimlik alt boyutlarına bir öğrenme çıktısında yer verilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretim programı hayatımızdaki ekonomi öğrenme alanında dijital vatandaşlık alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığına 9 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutu 6 öğrenme çıktısı ile ilişkiler ve iletişim, 4 öğrenme çıktısı ile medya dengesi ve refahı, 1 öğrenme çıktısı ile gizlilik ve güvenlik alt boyutları izlemektedir. Bu öğrenme alanında siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele ile dijital kimlik ve ayak izi alt boyutlarının yer aldığı öğrenme çıktısı bulunmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programı teknoloji ve sosyal bilimler öğrenme alanında dijital vatandaşlık alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığına 10 öğrenme çıktısında yer verilmiştir. Bu alt boyutunu 7 öğrenme çıktısı ile ilişkiler ve iletişim, 4 öğrenme çıktısı ile dijital ayak izi ve kimlik alt boyutları izlemektedir. Medya dengesi ve refahı, gizlilik ve güvenlik, siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele alt boyutlarında üçer öğrenme çıktısına yer verilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programında buluna öğrenme çıktıları dijital vatandaşlık ve alt boyutları bakımından incelenmiştir. Elde edilen verilen Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 2024 TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Çıktılarında Dijital Vatandaşlık

Öğrenme Çıktıları	Medya Dengesi ve Refahı	Gizlilik ve Güvenlik	Dijital Ayak İzi ve Kimlik	İlişkiler ve İletişim	Siber Zorbalık ve Nefret Söylemiyle Mücadele	Haber ve Medya Okuryazarlığı
4.1.1.	✓			✓		✓
4.1.2.				✓	✓	
4.1.3.				✓		
4.2.1.	✓					
4.2.2.	✓					✓
4.2.3.						✓
4.3.1.						✓
4.3.2.				✓		
4.3.3.				✓		✓

4.4.1.				✓		✓
4.4.2.				✓		✓
4.4.3.					✓	
4.5.1.						✓
4.5.2.				✓		✓
4.5.3.	✓					✓
4.6.1.	✓	✓	✓		✓	
4.6.2.			✓	✓		✓
5.1.1.				✓		
5.1.2.	✓			✓		✓
5.1.3.				✓		✓
5.2.1.	✓					✓
5.2.2.	✓					✓
5.2.3.				✓		✓
5.2.4.				✓		✓
5.3.1.				✓		✓
5.3.2.				✓		✓
5.3.3.	✓			✓		✓
5.4.1.				✓		✓
5.4.2.				✓		✓
5.4.3.				✓		✓
5.4.4.				✓		✓
5.5.1.	✓			✓		✓
5.5.2.	✓					✓
5.5.3.				✓		✓
5.6.1.			✓	✓	✓	✓
5.6.2.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6.1.1.				✓		✓
6.1.2.	✓			✓	✓	✓
6.1.3.	✓			✓		✓
6.2.1.	✓	✓		✓		✓
6.2.2.				✓		✓
6.2.3.	✓			✓		✓
6.3.1.	✓	✓		✓		✓
6.3.2.	✓			✓		✓
6.3.3.				✓		✓
6.3.4.				✓		✓
6.4.1.				✓		✓
6.4.2.	✓			✓		
6.4.3.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6.5.1.	✓					✓
6.5.2.				✓		✓
6.5.3.			✓	✓		✓
6.6.1.				✓		✓
6.6.2.		✓		✓		✓
7.1.1.		✓		✓	✓	
7.1.2.				✓		✓
7.1.3.		✓		✓		✓
7.2.1.	✓	✓		✓	✓	✓
7.2.2.		✓		✓		✓
7.3.1.				✓		✓
7.3.2.				✓		✓
7.3.3.	✓			✓		✓
7.4.1.						
7.4.2.						✓
7.4.3.	✓					✓
7.4.4.	✓				✓	✓
7.5.1.				✓		✓
7.5.2.						✓

7.6.1.	✓	✓
7.6.2		✓
7.6.3.	✓	

2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programı öğrenme çıktıları dijital vatandaşlık alt boyutlarına göre incelendiğinde, en fazla haber ve medya okuryazarlığı ile ilişkiler ve iletişim alt boyutlarına uygun öğrenme çıktılarına yer verildiği görülmüştür. Bu alt boyutları sırasıyla medya dengesi ve refahı, gizlilik ve güvenlik, Siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele, dijital ayak izi ve kimlik izlemektedir. Tüm alt boyutları ele alan öğrenme çıktıları 5.6.2. “Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin ürün oluşturabilme” ile 6.4.3. “Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerini sorgulayabilme” öğrenme çıktılarıdır. Dijital vatandaşlığı alt boyutlarından 5 tanesini içeren öğrenme çıktısı 5.6.2. “Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin ürün oluşturabilme”dir. Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından 4 tanesini 4.6.1. “Çevrim içi ortamda uyulması gereken güvenlik kurallarını eylemlerine yansıtabilme”, 5.6.1. “Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabilme”, 6.1.2. “Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlayabilme”, 6.2.1. “Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerini belirleyebilme” ve 6.3.1. “Türkistan’da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarını sorgulayabilme” olmak üzere toplam 5 öğrenme çıktısı içermektedir. Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından üçünü içeren öğrenme çıktısı sayısı 13 iken ikisini içeren öğrenme çıktısı sayısı 34 ve birini içeren öğrenme çıktısı sayısı 15’tir. Dijital vatandaşlığın alt boyutlarının yer almadığı öğrenme çıktısı 7.4.1 numaraya sahip “Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerini özetleyebilme” öğrenme çıktısıdır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmada 2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programı öğrenme çıktıları dijital vatandaşlık alt boyutları açısından incelenmiştir. Bu çalışma Common Sense Education (2020) tarafından önerilen dijital vatandaşlık çerçevesindeki altı alt boyutu esas alarak yapılmıştır. Bu alt boyutlar; medya dengesi ve refahı, dijital ayak izi ve kimlik, ilişkiler ve iletişim, siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele, haber ve medya okuryazarlığı, güvenlik ve gizlilik şeklindedir. Araştırma bulguları, dijital vatandaşlık alt boyutlarının öğretim programında sarmal bir yapı içinde düzenlendiğini ve sınıf seviyesi arttıkça öğrenme çıktıların artan bilişsel ve etik karmaşıklık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Alt sınıflarda farkındalık ve temel davranışlar ön plandayken, üst sınıflarda eleştirel değerlendirme ve sorumlu karar alma becerileri öne çıkmaktadır. Bu durum, sosyal bilgilerin tekrar ederek derinleşen yapısına ilişkin alanyazınla (Bruner, 1960; Barr vd., 1977) örtüşmektedir. Bununla birlikte, dijital ayak izi ve kimlik boyutunun üst sınıf düzeylerinde sınırlı kalmıştır.

2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programı sınıf düzeyinde incelendiğinde dijital vatandaşlık alt boyutlarına sırasıyla en fazla 6, 7, 5 ve 4. sınıf düzeylerinde yer verildiği görülmüştür. 4. sınıf ve 5. sınıf öğrenme çıktılarında dijital vatandaşlığın alt boyutlarında her birine uygun öğrenme çıktıları bulunurken 6. ve 7. sınıf öğrenme çıktılarında dijital ayak izi ve kimlik alt boyutuna uygun öğrenme çıktısına rastlanılmamıştır. Bununla birlikte gizlilik ve güvenlik alt boyunda 4. sınıf ve 5. sınıf düzeyinde birer öğrenme çıktısı yer almaktadır. 2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programı öğrenme alanlarına göre incelendiğinde, dijital vatandaşlığın alt boyutlarına uygun öğrenme çıktıların sırasıyla en fazla “ortak mirasımız”, “yaşayan demokrasimiz” ve “teknoloji ve sosyal bilimler” öğrenme alanlarında olduğu görülmüştür. Bu öğrenme alanlarını sırasıyla “birlikte yaşamak”, “evimiz dünya” ve “hayatımızdaki ekonomi” öğrenme alanları takip etmektedir. Dijital vatandaşlık alt

boyutlarından olan dijital ayak izi ve kimlik alt boyutuna “birlikte yaşamak”, “evimiz dünya”, “ortak mirasımız” ve “hayatımızdaki ekonomi” öğrenme alanlarında rastlanmamıştır. Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından olan siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele alt boyutuna uygun öğrenme çıktıları ise “ortak mirasımız” ve “hayatımızdaki ekonomi” öğrenme alanlarında yer almamaktadır. Bununla birlikte 6. sınıf “yaşayan demokrasimiz” öğrenme alanının anahtar kelimeleri arasında dijital vatandaşlık bulunmaktadır.

2024 TYMM sosyal bilgiler öğretim programlarında dijital vatandaşlığın tüm alt boyutlarını içeren iki, beşini içeren bir, dördünü içeren beş, üçünü içeren on üç, ikisini içeren 34, birini içeren on beş öğrenme çıktısı bulunmaktadır. Öğrenme çıktılarının biri ise dijital vatandaşlığın alt boyutlarını içermemektedir. TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda dijital vatandaşlık boyutuna geniş yer verilmesi, programın bireyleri etkin, sorumlu ve katılımcı vatandaşlar olarak yetiştirmeyi hedefleyen özel amaçlarıyla doğrudan örtüşmektedir. Programda vurgulanan; bireylerin demokratik süreçlere katılım göstermesi, hak ve sorumluluklarının bilincinde olması ve toplumsal yaşamda etik ilkelere uygun davranması hedefleri, dijital vatandaşlığın çevrim içi ortamlara ilişkin yeterlikleriyle bütünlük arz etmektedir. Bununla birlikte programın, öğrencilerin eleştirel düşünme, bilgiye erişme ve bilgiyi değerlendirme becerilerini geliştirmeyi amaçlaması, dijital ortamlarda karşılaşılan bilgi kirliliği, yanlış bilgi ve manipülasyon gibi durumlara karşı bilinçli bireyler yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın toplumsal değerlerin korunması ve yaşatılması yönündeki özel amaçları; dijital ortamlarda saygı, sorumluluk, adalet ve empati gibi değerlerin benimsenmesini öngören dijital vatandaşlık anlayışıyla örtüşmektedir.

Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından medya dengesi ve refahı toplam 25 öğrenme çıktısında bulunmaktadır. Bu öğrenme çıktıları ile çocukların dijital medya ile olan ilişkilerinde farkındalık ve denge kurlmaları ile dijital teknolojileri olumlu, bilinçli ve kontrollü biçimde kullanmalarını hedeflemektedir. Bu kapsamda, öğrencilerin haritalar, navigasyon uygulamaları, uydu görüntüleri ve 3D uygulamalar gibi dijital araçları tanımaları amaçlanmaktadır. Aynı şekilde, dijital kaynakların verimli, doğru ve amacına uygun kullanımıyla bireylerin iyi oluş halleri desteklenmektedir. Öğretim programı ayrıca, sanal müzeler gibi dijital kültürel ortamlara erişimi teşvik etmekte ve teknolojiyi yaratıcı ve anlamlı biçimde kullanmaları sağlanmaktadır. Bununla birlikte, e-Devlet ve e-Nabız gibi iyi uygulama örnekleri üzerinden kamusal dijital hizmetlerin tanıtılmasıyla, dijital teknolojinin günlük yaşamla nasıl entegre olduğu konusunda öğrencilere farkındalık kazandırılmaktadır. Öğrencilere aynı zamanda, teknoloji kullanımının bağımlılığa dönüşmemesi için kontrollü ve dengeli kullanım alışkanlıkları kazandırılmakta; bu kazanımlar medya kullanımında öz denetim, dijital esenlik ve sorumlu vatandaşlık davranışlarını teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, Ribble’in (2017) dijital vatandaşlık modelinde tanımlanan dijital sağlık, dijital erişim ve dijital sorumluluk boyutlarıyla birebir örtüşmektedir.

Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından gizlilik ve güvenlik toplam 10 öğrenme çıktısında bulunmaktadır. Bu alt boyut öğrencilerin dijital ortamlarda güvenli biçimde hareket etmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, öğrencilerin çevrim içi ortamlarda kişisel bilgilerin korunması, mahremiyet sınırlarının fark edilmesi ve dijital ortamlarda paylaşılması ve paylaşılmaması gereken bilgileri ayırt edebilmesi öğrenme çıktılarında temele alınmıştır. Ayrıca öğrencilerin dijital araçları kullanırken kişisel verilerinin gizliliği ve güvenliğinin tehlikeye girmemesi için dijital ürünleri kullanırken uyulması gereken güvenlik kurallarını öğrenmeleri öğrenme çıktılarında bulunmaktadır. Anti virüs uygulamaları, edu.gov.tr gibi güvenilir kaynakların kullanımı, dijital uzantıların güvenilirliğini sorgulama, dijital

kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğruluğunu kontrol etme gibi pratik bilgiler öğrenme alanlarının konularını oluşturmaktadır. Teknolojik ürünlerin kullanımında dikkat edilmesi gereken hususlar da bu çerçevede vurgulanmakta; öğrenciler dijital cihazları dijital güvenlik açısından doğru biçimde kullanmaya yönlendirilmektedir. Bu yaklaşım, Ribble'in (2017) dijital vatandaşlık modelinde yer alan dijital güvenlik ve dijital haklar ve sorumluluklar ilkeleriyle örtüşmektedir. Livingstone ve Third (2017), çocukların çevrim içi risklere karşı savunmasız olduklarını ve eğitimin temel sorumluluğunun yalnızca erişim sağlamak değil, aynı zamanda güvenli dijital davranışları geliştirmek olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde, OECD'nin (2012) dijital güvenlik politikaları, bireylerin dijital ortamlarda gizlilik haklarını koruma becerilerinin geliştirilmesini, çağdaş eğitim sistemlerinin temel önceliklerinden biri olarak göstermektedir.

Dijital vatandaşlığın alt boyutlarında dijital ayak izi ve kimlik toplam 6 öğrenme çıktısında bulunmaktadır. Bu alt boyut, öğrencilerin çevrim içi ortamda bıraktıkları izlerin kalıcılığı ve sonuçları konusunda farkındalık kazanmalarını hedeflemektedir. Öğrenme çıktıları ile öğrencilerin çevrim içi etkinlikler yoluyla oluşturdukları dijital kimliğin güvenilirliği, başkaları tarafından algılanma biçimi ve bunun toplumsal etkileri üzerine düşüncelerini desteklenmektedir. Özellikle fotoğraf ve kişisel bilgilerin paylaşımı, bireylerin dijital kimliğini doğrudan etkileyen ve mahremiyetin korunması doğrudan ele alınan konulardandır. Bu yaklaşım, Ribble'in (2017) dijital vatandaşlık modelinde yer alan dijital güvenlik ve dijital hak ve sorumluluklar boyutlarıyla örtüşmektedir.

Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından ilişkiler ve iletişim toplam 53 öğrenme çıktısında bulunmaktadır. Bu alt boyut, dijital ortamlarda kişiler arası ilişkilerin sağlıklı biçimde sürdürülmesini, iş birliği ve takım çalışmasına dayalı ürün hazırlama süreçlerine aktif katılımı hedeflemektedir. Özellikle dijital pano hazırlama, ortak dijital projeler üretme ve çevrim içi hizmetleri (e-devlet, e-okul vb.) kullanarak hakların etkin biçimde kullanımı gibi etkinlikler, öğrencilerin hem teknik becerilerini hem de sosyal yeterliklerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bunun yanında, öğrencilerin dijital ortamlarda iletişime engel olan durumlar konusunda farkındalık kazanmaları amaçlanmaktadır. Aynı şekilde Ribble'in (2017) dijital vatandaşlık modelinde yer alan dijital iletişim ve dijital erişim boyutları, bireylerin dijital ortamlarda yalnızca teknik yeterlilikle değil, sosyal sorumluluk ve etik değerlerle donatılması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele toplam 10 öğrenme çıktısında bulunmaktadır. Bu alt boyut, çevrim içi ortamlarda karşılaşılabilecekleri ayrımcı söylemler, hakaret, dışlayıcı dil, yalan haber yayma gibi olumsuz tutumların tanınması ve bu davranışlardan kaçınmasını hedeflemektedir. Öğrencilerin çevrim içi ortamda olumlu davranışlar sergilemeleri, saygılı iletişim kurmaları ve dijital platformları toplumsal dayanışmayı güçlendirecek şekilde kullanmaları öğrenme alanlarının konuları arasındadır. Aynı zamanda bireylerin, çevrim içi şiddet ve nefret içeriklerine karşı demokratik katılım yoluyla (örneğin bildirme, dijital kampanyalara katılma, pozitif içerikler üretme) tepkilerini ifade etmeleri sağlayacak konuları içermektedir. Bu durum, Ribble'in (2017) dijital vatandaşlık modelinde vurgulanan dijital etik ve dijital hak ve sorumluluklar bileşenleriyle örtüşmektedir. Ayrıca, çevrim içi ortamlarda toplumsal uyumu ve çok sesliliği önceleyen bu yaklaşım, Livingstone ve Third (2017) tarafından önerilen katılımcı dijital vatandaşlık anlayışının bir yansımasıdır.

Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından haber ve medya okuryazarlığı toplam 55 öğrenme çıktısında bulunmaktadır. Bu alt boyut, öğrencilerin haber ve medya okuryazarlığı becerilerini dijital çağın gereklerine uygun biçimde geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu alt boyutta bireylerin dijital ortamlarda karşılaştıkları haberleri eleştirel biçimde değerlendirebilmesi, bilgi kaynaklarının doğruluğunu ve güvenilirliğini sorgulayabilmesi ve medya içeriklerini analiz ederek bilinçli medya tüketicisi olabilmesi konuları yer almaktadır. Ayrıca öğrencilerin haberin kaynağını sorgulama, farklı kaynaklardan doğrulama yapma, manipülatif başlıklara karşı dikkatli olma ve doğruluk denetim araçlarını kullanabilme gibi becerilerine odaklanılmaktadır. Bu yaklaşım, Hobbs (2010) tarafından geliştirilen medya okuryazarlığı modelinde yer alan erişim, analiz, değerlendirme ve üretim boyutlarını içermektedir.

Bu bulgular, 2018 tarihli sosyal bilgiler öğretim programına yönelik bazı eleştirilerin 2024 TYMM programında büyük ölçüde giderildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim daha önceki programlarda hedeflerin sınırlı ve çeşitlilikten yoksun olması (Atay, 2023), dijital vatandaşlık kavramının ve alt boyutlarının kazanımlarda yeterince yer almaması (Aydemir, 2018; Kara ve Atasoy, 2019) ve bu alandaki içeriklerin yüzeysel düzeyde kalması (Sırvermez, 2024) gibi eleştiriler söz konusuysen, yeni programda bu eksikliklerin azaltıldığı ya da giderildiği söylenebilir.

Program, özellikle medya ve bilgi okuryazarlığı ile ilişkiler ve iletişim alt boyutlarına odaklanmakta; buna karşın, dijital kimlik ve ayak izi ile siber zorbalık ve dijital haklar gibi alanlara sınırlı biçimde yer vermektedir. Bu durum, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (TTKB, 2025) hazırladığı raporla da örtüşmektedir. Raporla, sosyal bilgiler öğretim programında en yoğun yer verilen dijital vatandaşlık alt boyutlarının medya ve bilgi okuryazarlığı ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Buna rağmen dijital ayak izi alt boyutu her ne kadar sınırlı sayıda temsil edilse de, 6. sınıf "teknoloji ve sosyal bilimler" öğrenme alanında bu kavram anahtar kavramlar arasında yer almakta, benzer şekilde siber zorbalık ve nefret söylemiyle mücadele boyutu da 6. sınıf "yaşayan demokrasimiz" ünitesinde ele alınmaktadır. Bu durum, her alt boyutun eşit ağırlıkta yer almamasıyla birlikte, programda dijital vatandaşlık çerçevesinin bütünsel olarak dikkate alındığını göstermektedir. Bununla birlikte Dilek ve Gürel'in (2024) çalışmasında Sosyal Bilgiler öğretim programının yalnızca bazı dijital vatandaşlık boyutlarını içerdiği ve diğerlerinin eksik temsil edildiğini ileri sürmektedir. Ancak Fernandez-Prados ve diğerleri (2021) dijital vatandaşlığın çok boyutlu olması nedeniyle yapılan çalışmalarda aynı yapının ölçülmediğini söylemektedirler. Bu çalışma ile Dilek ve Gürel'in (2024) çalışmasında dijital vatandaşlığın farklı alt boyutları ele alınmıştır.

Sonuç olarak, 2024 Sosyal Bilgiler öğretim programının, öğrencileri dijital çağın gerektirdiği etik, eleştirel ve sorumlu bireyler olarak yetiştirmeye katkı sağlayacak bir dijital vatandaşlık anlayışını barındırdığı söylenebilir. Ancak, bu çerçevenin yalnızca program metinleriyle sınırlı kalmaması ve etkili bir uygulama süreciyle desteklenmesi gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretim programını Common Sense Education (2020) tarafından ortaya atılan alt boyutlara göre incelemiştir. Başka araştırmalar diğer öğretim programları ya da sosyal bilgiler programı farklı alt boyutları dikkate alarak incelenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretim programlarında olmasına rağmen öğretiminde en çok zorlanan dijital vatandaşlık konuları deneysel çalışmalar ile belirlenebilir.

2024 TYMM programına göre hazırlanmış ders kitaplarının içeriğinin neleri kapsayacağı konusunda çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ. (2015). Bilgisayar destekli öğretim uygulamaları. Cemil Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (s. 343-365). Pegem Akademi.
- Ata, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde temel yaklaşımlar. M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 27-49). Pegem Akademi.
- Atay, M. C. (2023). *Dijital vatandaşlık eğitimine yönelik rehber ve programların incelenmesi ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Aydemir, M. (2019). Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programının dijital vatandaşlık ve alt boyutları açısından incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 15-38.
- Barr, R. D., Barth, J. L., ve Shermis, S. S. (1977). *Defining social studies*. National Council for Social Studies.
- Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Harvard University Press.
- Bowen, G.A. (2009). Nitel araştırma yöntemi olarak doküman analizi, *Nitel Araştırma Dergisi*, 9 (2), 27-40.
- Choi, M. (2016) A Concept analysis of digital citizenship for democratic citizenship education in the internet age, *Theory ve Research in Social Education*, 44(4), 565-607, <http://dx.doi.org/10.1080/00933104.2016.1210549>
- Choi, M., Glassman, M., ve Cristol, D. (2017). What it means to be a citizen in the internet age: Development of a reliable and valid digital citizenship scale. *Computers ve Education*, 107, 100-112.
- Common Sense Media (2020). *Digital citizenship curriculum*. <https://www.commonsense.org/education/digital-citizenship/curriculum>.
- Council of Europe. (2025). The DCE Planner: A Curriculum framework for digital citizenship education. <https://rm.coe.int/1680b5e660>
- Culminas-Colis, M. V., ve Reyes, W. S. (2024). Integrating digital citizenship in social studies. *Journal of Research, Policy ve Practice of Teachers ve Teacher Education*, 14(2), 1-14. <https://doi.org/10.37134/jrppte.vol14.2.1.2024>
- Çalışkan, N.(2023). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında dijital vatandaşlık*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sinop Üniversitesi.
- Dilek, H. ve Gürel, D. (2024). 2024 taslak sosyal bilgiler dersi öğretim programının dijital vatandaşlık ve boyutları açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), 163-184.
- Fernández-Prados, J. S., Lozano-Díaz, A., ve Ainz-Galende, A. (2021). Measuring digital citizenship: A comparative analysis. *Informatics*, 8(1), Article 18. <https://doi.org/10.3390/informatics8010018>
- Geertz, C. (1973). Thick description toward an interpretive theory of culture. C. Geertz (Ed.), In *The interpretation of cultures* (pp. 3-30). Basic Books.
- Google ve iKeepSafe. (2021). *Be internet awesome: Digital safety and citizenship curriculum*. https://beinternetawesome.withgoogle.com/en_us/.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A plan of action*. Aspen Institute.
- ISTE (2016). *Digital citizenship to the classroom in meaningful ways*. <https://www.iste.org/areasof-focus/digital-citizenship>
- James, C., Weinstein, E. ve Mendoza, K. (2019). *Teaching digital citizens in today's world: Research and insights behind the common sense K-12 digital citizenship curriculum*. Common Sense Media.
- Jones, L. M. ve Mitchell, K. J. (2016). Defining and measuring youth digital citizenship. *New Media ve Society*, 18(9), 2063-2079.

- Kahne, J., Lipkin, M. C., Tynes, B., McGrew, S., Mirra, N. ve Garcia, A. (2024). *Civic reasoning and discourse across the curriculum: digital citizenship education*. National Academy of Education.
- Kara, T. ve Atasoy, E. (2019). Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarının (2018) dijital vatandaşlık kavramı ve alt boyutları bağlamında incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(41), 133-153.
- Karaduman, H. ve Öztürk, C. (2014). Sosyal bilgiler dersinde dijital vatandaşlığa dayalı etkinliklerin öğrencilerin dijital vatandaşlık tutumlarına etkisi ve dijital vatandaşlık anlayışlarına yansımaları. *Journal of Social Studies Research*, 5(1), 38-78.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Krutka, D. G. ve Carpenter, J. P. (2017). Digital citizenship in the curriculum. *Educational Leadership*, 75(3), 50-55.
- Lauricella, A. R., Herdzina, J. ve Robb, M. (2020). Early childhood educators' teaching of digital citizenship competencies. *Computers ve Education*, 158 (103989), <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103989>
- Law, N., Chow, SL. ve Fu, KW. (2018). Digital citizenship and social media: A curriculum perspective. Voogt, J., Knezek, G., Christensen, R., Lai, KW. (Ed). In *Second Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*. Springer.
- Livingstone, S. ve Bober, M. (2005). *UK children go online: Final report of key project findings*. London School of Economics and Political Science. <http://eprints.lse.ac.uk/399/>
- Livingstone, S. ve Third, A. (2017). Children and young people's rights in the digital age: An emerging agenda. *New Media ve Society*, 19(5), 657-670. <https://doi.org/10.1177/1461444816686318>
- MEB. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları ortak metni*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/>
- Merriam, S. B., ve Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th ed.). Jossey-Bass
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An Expanded sourcebook qualitative data analysis*. Sage Publications.
- OECD. (2012). *Cybersecurity policy making at a turning point: Analysing a new generation of national cybersecurity strategies for the Internet economy*. <https://doi.org/10.1787/5k8zq92vdgtl-en>
- OECD. (2024). *Curriculum flexibility and autonomy: Promoting a thriving learning environment*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/eccbba2-en>
- Ohler, J. (2011). Digital citizenship means character education for the digital age. *Kappa Delta Pi Record*, 47 (sup1), 25-27.
- O'Leary, Z. (2017). *The essential guide to doing your research project*. SAGE Publications Inc.
- Pala, F. (2023). Dijital yetkinlik kavramına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(3), 1153-1176.
- Ribble, M. S. (2006). *Implementing digital citizenship in schools: The research, development and validation of a technology leader's guide*. Kansas State University.
- Ribble, M. (2017). *Nine elements: Nine themes of digital citizenship*. <https://www.digitalcitizenship.net/nine-elements.html>.
- Sırvermek, N. (2024). 2024 taslak sosyal bilgiler dersi öğretim programının dijital vatandaşlık ve boyutları açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 163-184.
- Ribble, M. ve Bailey, G. (2007) *Digital Citizenship in School*. ISTE.
- Sikharulidze, M., Lobzhanidze, S. ve Urchukhishvili, G. (2024). Executing the National Curriculum of Digital Citizenship Education in the Country of Georgia. *Global Journal of Human-Social Science*. 24 (G2), 49-64.
- Soriani, A. (2018). From media education to digital citizenship. Origins, perspectives and policy implementations in the school systems across Europe. *Ricerche Di Pedagogia E Didattica*, 13(3), 85-113.

- Tadlaoui-Brahmi, A., Çuko, K., ve Alvarez, L. (2022). Digital citizenship in primary education: A systematic literature review describing how it is implemented. *Social Sciences ve Humanities Open*, 6 (1), 100348.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) öğretim programlarının Avrupa Konseyi Dijital Vatandaşlık Eğitimi (DVE) planlayıcısı çerçevesinde incelenmesi* <https://ttkbyayin.meb.gov.tr/yayin/300>
- Turan, S. ve Karasu-Avcı, E. (2018). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28- 38.
- Ulutaş, B. (2015). *Doküman analizi*. Seggi, F.N. ve Bayyurt, Y. (ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde* (s. 287-305). Anı Yayıncılık.
- Un, S. (2025). Digital citizenship in Cambodian upper secondary schools: A curriculum review using the Digital Kids Asia-Pacific framework for education. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 8(2), 206-225. <https://doi.org/10.31681/jetol.1639704>
- UNESCO. (2021). Addressing hate speech through education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379179>.
- UNESCO. (2023). *Digital citizenship in Asia-Pacific: Translating competencies for teacher innovation and student resilience*. UNESCO Office Bangkok and Regional Bureau for Education in Asia and the Pacific. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385426>
- Westheimer, J. ve Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237–269. <https://doi.org/10.3102/00028312041002237>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, B. (2023), İlkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler ders kitabının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 12(3), 583-598.
- Westheimer, J. ve Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237–269. <https://doi.org/10.3102/00028312041002237>.

EXTENDED ABSTRACT***Digital Citizenship in the 2024 Maarif Model Social Studies Curriculum***

In the last twenty years, global developments have also led to changes in the concept of citizenship. One type of citizenship that has emerged with the idea of acting as a citizen in a digital society is digital citizenship. Both the complexity of the concept of citizenship and the continuous change and development of the digital world have caused the concept of digital citizenship to be complex and multidimensional. This has resulted in digital citizenship being addressed in different dimensions. The purpose of this study is to investigate the level of inclusion of digital citizenship and its sub-dimensions in the 2024 Maarif Model social studies course learning outcomes.

In the study, documentary analysis, one of the qualitative research designs, was used to obtain data. The data source of the study consists of the social studies curriculum implemented by the Ministry of National Education in 2024. Learning outcomes from different grade levels and learning areas were analyzed according to categories determined by considering the sub-dimensions of digital citizenship. The Common Sense Media Digital Citizenship curriculum includes curriculum materials that support digital citizenship (James, Weinstein ve Mendoza, 2019). The learning outcomes in the examined curriculum were analyzed under six dimensions related to digital citizenship: media balance and well-being, privacy and security, digital footprint and identity, relationships and communication, cyberbullying and hate speech, and news and media literacy. The data obtained in the study were analyzed using descriptive analysis.

When the 2024 Maarif Model social studies curriculum is examined by grade level, it was seen that the digital citizenship sub-dimensions were included respectively in the 6th, 7th, 5th, and 4th grade levels. In the learning outcomes of 4th and 5th grades, learning outcomes appropriate for each digital citizenship sub-dimension were found, whereas no learning outcome suitable for the digital footprint and identity sub-dimension was found in the learning outcomes of 6th and 7th grades. However, in the privacy and security sub-dimension, there is one learning outcome each at the 4th and 5th grade levels. When the 2024 Maarif Model social studies curriculum is examined by learning areas, it was observed that the learning outcomes appropriate for digital citizenship sub-dimensions were mostly found in the “Our Common Heritage,” “Our Living Democracy,” and “Technology and Social Sciences” learning areas, respectively. These learning areas were followed by the “Living Together,” “Our Home Earth,” and “The Economy in Our Life” learning areas. The digital footprint and identity sub-dimension, one of the digital citizenship sub-dimensions, was not found in the “Living Together,” “Our Home Earth,” “Our Common Heritage,” and “The Economy in Our Life” learning areas. Learning outcomes appropriate for the cyberbullying and hate speech sub-dimension, another digital citizenship sub-dimension, were not found in the “Our Common Heritage” and “The Economy in Our Life” learning areas. When the learning outcomes of the 2024 Maarif Model social studies curriculum are examined according to digital citizenship sub-dimensions, it was seen that the highest number of learning outcomes were related to the news and media literacy and relationships and communication sub-dimensions. These sub-dimensions are followed by media balance and well-being, privacy and security, cyberbullying and hate speech, and digital footprint and identity, respectively. The learning outcomes covering all sub-dimensions are numbered 5.6.2, “Being able to produce a product related to the conscious use of technological products,” and 6.4.3, “Being able to question the effects of

digitalization and technological developments on the exercise of citizenship rights.” The learning outcome that does not include any digital citizenship sub-dimension is numbered 7.4.1, “Being able to summarize the fundamental characteristics of the Republic of Turkey.”

The findings of the study reveal that the 2024 Social Studies curriculum considers the effects of technology on children’s lives and includes learning outcomes that support students’ development as ethical, safe, and responsible individuals in digital environments. The program focuses particularly on the media and information literacy and relationships and communication sub-dimensions; however, it provides limited attention to areas such as digital identity and footprint and cyberbullying and digital rights. Nevertheless, this study shows that the mentioned limitation may vary depending on the sub-dimensions examined. For example, although the digital footprint sub-dimension is limitedly represented, it is among the key concepts in the 6th grade "Technology and Social Sciences" learning area, and similarly, the cyberbullying and hate speech sub-dimension is covered in the 6th grade “Our Living Democracy” learning area. This situation shows that although each sub-dimension is not represented equally, the digital citizenship framework is holistically considered in the program. This indicates that educational practices are compatible with an understanding that aims not only to improve ICT skills but also to develop and empower children’s digital competencies. As a result, it can be said that the 2024 Social Studies curriculum includes a digital citizenship understanding that will contribute to raising ethical, critical, and responsible individuals required by the digital age. However, this framework should not be limited only to the program texts but must be supported by an effective implementation process. This study examined the social studies curriculum according to the sub-dimensions put forward by Common Sense Education (2020). Other studies can examine other curricula or the social studies curriculum by considering different sub-dimensions. Experimental studies can determine the digital citizenship topics that are most difficult to teach although they are present in social studies curricula. Studies can also be conducted regarding the content to be included in textbooks prepared according to the 2024 Maarif Model curriculum.

International Journal of New Approach in Social Studies

Makale Bilgileri:	Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Dijital Vatandaşlık
Makale Türü:	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi:	05.08.2025
Kabul Tarihi:	02.01.2026
Yayın Tarihi:	30.06.2025
Sorumlu yazar	Dr. Tuğba Dönmez, tugbacumhuriyet@gmail.com
Değerlendirme:	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Etik Beyan:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması:	Yapıldı / Turnitin
Etik Kurul Kararı:	Etik Kurul Kararından muaftır.
Katılımcı Rızası:	Katılımcı yoktur.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkısı	Bütün yazarlar eşit katkıda bulunmuşlardır.
Telif Hakları & Lisans:	Dergi, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmalarını Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında yayımlanmaktadır.